

Symposium Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden 'Samen op weg naar de herijking in 2026'

'De bredere focus is een forse klus, mouwen opstropen dus!'

'Wij hebben behoefte aan scenario's van het Deltaprogramma, waarop we kunnen voortbouwen.' 'Zorg ervoor dat de onzekerheden en verschillende leefwerelden van alle betrokkenen ook op tafel komen.' 'Zet ecologie *naast* waterveiligheid, dan dwing je integraliteit echt af.' Deze en nog veel meer waardevolle suggesties werden gedaan tijdens het symposium 'Samen op weg naar de herijking in 2026' dat Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden (DPRD) op 12 december 2023 organiseerde in RDM De Loft te Rotterdam. Een belangrijke accentverschuiving bij deze herijking van de waterveiligheidsstrategie is de verbreding naar een integrale, ruimtelijke aanpak. 'Daar hebben we jullie bij nodig', aldus programmamanager Pieter Jacobs.

Met zo'n 50 deelnemers - vertegenwoordigers van overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties - was de animo boven verwachting. Ook minder bekende gezichten lieten zich zien, waaronder drinkwaterbedrijf Evides, de veiligheidsregio Haaglanden en de kleinere gemeenten in de regio. 'We willen horen wat er speelt, weten wat eraan komt', zo klonk het bij binnenkomst.

Het programma bestond uit drie onderdelen. Pieter Jacobs schetste de route van de herijking. Han Meijer (emeritus hoogleraar TU Delft) belichtte de waarde van ontwerpend onderzoek, aan de hand van een keynote over het winnende regiovoorstel Tweestromenland voor de EO Wijers Prijsvraag. Aansluitend wisselden de deelnemers in groepjes uit wat nodig is voor deze herijking. Een gevarieerde middag, op een locatie met prachtig uitzicht en onder de plezierige en deskundige leiding van Walter de Vries (gemeente Rotterdam). Pieter Jacobs blikt terug op een geslaagde middag. 'Waterveiligheid alleen sectoraal oplossen: dat kunnen en willen we niet meer.

Die uitnodiging is neergelegd en ik ben heel blij met de animo, energie en de oogst van deze middag.'

Route naar de herijking in 2026

De voorkeursstrategie (VKS) voor waterveiligheid in de regio Rijnmond-Drechtsteden is nu 'afsluitbaar open' (dijken en keringen), legde Pieter in zijn presentatie uit. Daar kunnen we nog tot ongeveer 2070 mee vooruit, tot einde levensduur van de Maeslantkering. Daarna liggen alle opties weer open.

Elke zes jaar wordt de VKS 'herijkt' op basis van nieuwe kennis en ontwikkelingen. Kennis over de zeespiegelstijging, droogte, wateroverlast. En nu bijvoorbeeld de beleidsontwikkeling water en bodem sturend (WBS). Volgens Pieter een echte *gamechanger*. 'Niet alles kan, we moeten rekening houden met wat het systeem aankan.'

'Slim combineren, om de waterveiligheidsdoelstellingen te halen'

Prinsjesdag 2026 wordt de komende herijking gepresenteerd, wat betekent dat de inhoud eind 2025 klaar moet zijn. Dat behelst het gebruikelijke 'toetswerk': hoe lang is de huidige strategie nog houdbaar en oprekbaar? Nieuw is de opdracht voor het programmteam om waterveiligheid beter te verbinden met de andere ruimtelijk opgaven, zoals woningbouw, bodemdaling of natuurontwikkeling. En om samenhang te zoeken met de lange termijn alternatieven. Oftewel: slimme combinaties zoeken waarmee de waterveiligheidsdoelstellingen worden gehaald. Die lange termijn alternatieven vervolgens terugvertalen naar de korte termijn. Wat moeten we dan nu doen en laten, bijvoorbeeld in het ruimtebeslag? Pieter: 'Hoe we die bredere focus in de herijking krijgen, is een forse klus. Mouwen opstropen dus.'

Van sectoraal naar integraal

We gaan dus van sectoraal naar integraal, zo reageerde iemand van het waterschap. Hoe krijgt zoetwater dan een plek? Een vertegenwoordiger van het ministerie Landbouw, Natuur en

Voedselkwaliteit (LNV) is ook benieuwd hoe de verbindingen wordt gelegd, bijvoorbeeld met de transitie landelijk gebied. Er is al veel contact met andere programma's en projectorganisaties, zoals de Deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke adaptatie en Programmatische Aanpak Grote Rivieren (PAGW), lichtte Jacobs toe. Die contacten worden nog intensiever.

Keynote Tweestromenland: een fundament voor een zelfbouwend land

Han Meijer nam de aanwezigen mee op reis naar een toekomstbeeld voor de Rijn-Maasmonding. Tweestromenland: het winnende regiovoorstel van de EO Wijersprijsvraag, van H+N+S Landschapsarchitecten, Palmbout Urban Landscapes, Deltastad/TU-Delft, Erasmus Universiteit, ARK Rewilding Nederland en WWF. [Bekijk hier de video.](#)

Hij legde uit hoe in de Rijn-Maasmonding, net als in andere laaggelegen deltagebieden, hetzelfde probleem speelt. Deze gebieden worden niet zozeer *bedreigd* door het water, ze zijn *gemaakt* door het water: door sediment uit zand en zee. De bedreiging is dus eigenlijk het verlies van het zelfbouwende vermogen. Voorbeeld: als gevolg van de focus op economische ontwikkeling moeten de havenbekkens en de Nieuwe Waterweg voortdurend worden gebaggerd. Dit heeft grote gevolgen voor de deltanatuur; een achteruitgang van de biodiversiteit van meer dan 35%.

Al dat sediment is eigenlijk gratis-en-voor-niks bouw materiaal

Wat nu als we stoppen met baggeren? Voor ecologisch herstel, maar ook om de hoogwaterstanden te temperen en zoutwater terug te dringen? De natuurlijke verzanding weer zijn werk laten doen en zo meegroeien met de zeespiegel. Dit is de kern van het voorstel Tweestromenland. Han wist te vertellen dat het om enorme hoeveelheden zand en slib gaat die elk jaar het systeem in komen. Baggeraars halen jaarlijks zo'n 14 miljoen kuub zand en slib uit de Nieuwe Waterweg. 'Eigenlijk gratis-en-voor-niks bouw materiaal. Daar kunnen we toch slimmer mee omgaan?' Bijvoorbeeld om buitendijkse gronden mee op te hogen.

Team Tweestromenland heeft deze alternatieve strategie met ontwerpend onderzoek uitgewerkt in een integrale gebiedsontwikkeling. Met het Calandkanaal als een nieuwe scheepvaartverbinding en de Nieuwe Waterweg als natuurlijke, sedimentvangende riviermonding. Slimme koppelingen zijn te maken met wonen aan het water, deltanatuurontwikkeling, waterberging en zoetwaterbuffers. Waarbij ontwikkelingen in de haven of de petrochemische industrie gebruikt kunnen worden als momentum. Het alternatief vraagt wel om grote ingrepen, zoals een andere afvoerverdeling, voornamelijk via het Haringvliet.

Verwacht niet dat ontwerpers na twee weken roepen: Eureka!

Met een bespiegeling op ontwerpend onderzoek sloot Han zijn keynote af. 'Ontwerpend onderzoeken betekent niet dat je een paar ontwerpers in een hok zet en dat zij er dan na twee weken uitkomen en roepen: Eureka!' Het betekent wel: iteratief werken. Ontwerpers die nieuwe mogelijkheden verbeelden, deze toetsen aan de exacte wetenschap en tegelijkertijd het maatschappelijke draagvlak toetsen. Die *loop* moet je vervolgens een flink aantal maal herhalen.' Samenwerken dus in de driehoek projectteam, expertteam en programmateam. Een aanpak trouwens die niet nieuw is, benadrukte hij. 'In het programma Ruimte voor de Rivier zijn hier al fantastische ervaringen mee opgedaan. Er waren twee harde randvoorwaarden: daling van de waterafvoer en ruimtelijke kwaliteit. Vervolgens konden de 39 projecten tussen die twee polen heen en weer pendelen.'

De verwachting is dat verontdieping het aantal hoogwaters tempert

Hoe helpt dit alternatief nu precies de waterveiligheid van de delta? Dat legde Han uit tijdens het vragenrondeje. We zullen altijd een stormvloedkering nodig hebben. Wel is de verwachting dat verontdieping van de Nieuwe Waterweg het aantal hoogwaters waarbij de Maeslantkering dicht moet, tempert. Elke meter verontdieping geeft gemiddeld 5 tot 10 cm minder getijdeslag, zo hebben TU-studenten grofweg becijferd.

Verschillende deelnemers vroegen zich ook af: Creëren we geen nieuw probleem bij piekafvoeren als we weer sediment binnen laten? Zolang het Haringvliet voldoende afvoerruimte heeft, is dit geen probleem volgens Han. En je kunt voldoende bergingscapaciteit creëren met dubbele dijken en wisselpolders.

Oogst van de werksessie

Wat is nodig voor de herijking? Hoe verbinden we lange en korte termijn? Welke rol kan ontwerpend onderzoek spelen? Daarover werd in groepjes verder gepraat tijdens de werksessie. Walter de Vries haalde bij de *wrap-up* de volgende suggesties en wensen op.

Zorg ervoor dat ook de onzekerheden en alle leefwerelden ter tafel komen

Wat komt er op ons af? Wat wordt er op ons afgewenteld? Vooral gemeenten aan de zuidelijke randen maken zich hier zorgen over. Deze zorgen en onzekerheden moeten ook op tafel komen. Breng de onderstroom naar boven, zo luidde een oproep. Geef ook alle verschillende leefwerelden een plek aan tafel. Nodig bijvoorbeeld LTO uit, de energiebedrijven, de financiële sector. ABN AMRO becijferde onlangs bijvoorbeeld de daling van de vastgoedwaarde als gevolg van klimaatrisico's. Dit is ook een goed voorbeeld van een lange termijn ontwikkeling die nu versneld impact heeft op de korte termijn.

We hebben behoefte aan scenario's en een duidelijk verhaal

Gemeenten, waterschappen en bedrijven worstelen allemaal met de onzekerheden. Er is behoefte aan scenario's vanuit het Deltaprogramma om verder te gaan. Liefst zo snel mogelijk principekeuzes, zodat de regio verder kan met reserveringen.

Er is ook behoefte aan een integraal verhaal, met de Nota Ruimte als vehikel, zo signaleerde Evert van der Meide (provincie Zuid-Holland). Om hierin al structurerende keuzes op te nemen, is echter te vroeg. Ook naar buiten toe is behoefte aan een goed verhaal, qua vestigingsbeleid voor Rotterdam en het Havengebied. Een verhaal dat uitstraalt: we kunnen dit aan, we groeien ergens naartoe.

Een dubbeldoelstelling zoals bij Ruimte voor de Rivier om integraliteit af te dwingen?

Een oproep die aan verschillende tafels doorklonk, is om natuur gelijkwaardig mee te nemen. Het Wereld Natuur Fonds bijvoorbeeld riep op om de kracht van riviernatuur te benutten, om zo de torenhoge zorgkosten te beteugelen. Christine Lammerts (Staatsbosbeheer) die zich bezighoudt met de pre verkenning voor het PAGW-project Haringvliet – Hollandsch Diep - Biesbosch opperde om ecologie *naast* waterveiligheid te zetten. Vergelijkbaar met de dubbeldoelstelling zoals bij Ruimte voor de Rivier, om integraliteit af te dwingen.

Hierover wisselden de meningen. Corjan Gebraad (gemeente Rotterdam) pleitte ervoor om wel integraal naar de opgaven te kijken, maar waterveiligheid en zoetwater toch echt als harde randvoorwaarden te stellen. Dat helpt de keuze. 'En wat heb je aan stikstofmaatregelen als het land onder water staat?'

Zoek synergie in de opgaven, zo vatte Walter de Vries samen. 'Hoe meer doelen je dient, hoe meer potjes je hebt en hoe meer partijen bereid zijn om mee te doen.'

Ontwerpend onderzoek helpt om te versimpelen en te verbeelden

De ruimtelijke puzzel is complex. Zoveel opgaven, zoveel belangen. Kunnen we dit nog wel overzien? Dit gevoel klonk ook door. Ontwerpend onderzoek helpt dan om de complexiteit te versimpelen en te verbeelden, zei Marlies van der Maarel (gemeente Rotterdam). Ruben Hoek (Palmbout Urban Landscapes) gaf aan hier wat zenuwachtig van te worden. 'De ontwerper heeft niet dé oplossing.' Maar ontwerpend onderzoek is volgens hem wel een goed instrument om bij

de herijking op basis van de opgaven de hoekpunten van de strategieën en alternatieven te verkennen. Dan wordt zichtbaar: wat kun je wel en niet in elkaar schuiven? Waar zitten de afhankelijkheden en koppelingen? Een ander bracht in: Gebruik ontwerpend onderzoek om de waterveiligheidsscenario's uit te werken. Haal vervolgens integraal de beelden op en beoordeel ze op het volle palet aan doelstellingen.

Hoe houden we het behapbaar?

De integraliteit wordt een uitdaging, stelde Pieter na de werksessie vast. 'Waar leggen we de grens om het behapbaar te houden? Hoe ver we komen, hangt af van hoe effectief we de verbinding met andere programma's kunnen organiseren, zoals PAGW en Novex. Niet alles kan, onze capaciteit is daar ook te beperkt voor. Maar wat nu (nog) niet mogelijk is, kan ook in de volgende herijking; in de volgende Nota Ruimte; en er komt ook een uitvoeringsagenda voor de periode na herijking. Maar het zal ergens landen.'

Hoe nu verder?

Pieter sprak ook waardering uit en schetste het vervolg. 'Ik ben nu al blij met de oogst en de betrokkenheid.' De komende weken wordt het plan van aanpak uitgewerkt, waarbij dankbaar gebruik wordt gemaakt van de gedane suggesties. Begin 2024 gaat de herijking dan echt van start. Met onder andere gebiedsbijeenkomsten voor meerlaagsveiligheid en uitwerking van de lange termijn alternatieven. 'Een aantal van jullie zie ik terug in de gebiedsbijeenkomsten. En deze werksessie wordt wat mij betreft een jaarlijkse traditie, want ik voel energie om dit samen te doen.'

Heb je suggesties of vragen? Stuur een e-mail naar pieter.jacobs@rws.nl.

